

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. október 14.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2013. október 14. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Voigt Vilmos: *Folklór és folklorizmus* (részletek)

(1) A folklór, különösen a népköltészet legfontosabb jellemvonásaként szokták említeni azt, hogy „szájról-szájra” hagyományozódik, és nem rögzítik írásban. Ez általában véve igaz, ám az utóbbi évszázadokban a parasztok körében is egyre nőtt az írni-olvasni tudók aránya. Feljegyzések, levelek, daloskönyvek, később akár önéletrajzi művek készültek falun is. Az olcsóbb nyomtatványok eljutottak a nép körébe. Feliratokat készítettek vagy készítették. A *vőfélykönyveket* ha nem is olvasták fel, hanem rögtönzésekkel együtt, fejből mondták, mégiscsak valamely írott szöveg alapján adták elő a rigmusokat. Másrészt a népszokás, a zene, a tánc, a viselet nem is írható le pusztán a „szóbeliség” fogalmával. Egyszóval, itt is inkább kölcsönhatásról beszélhetünk. Sokszor tapasztaltuk, hogy kitűnő mesélők (Palkó Józsefné, Kurcsi Minya, Lacza Mihály és mások) írott szövegeket vettek alapul, például Grimm-meséket olvastattak fel maguknak, hogy növeljék szövegtudásukat.

(2) Mindig is tudtuk, hogy a folklór közösségi jellegű, nem annyira az egyéni alkotóra, mint az éppen jelen levő résztvevőkre számít. Persze itt is valódi kölcsönhatásról beszélhetünk. A *táncháza* és a *fonó* közösségi alkalom volt, ám itt is egyének viszik a hangot. A mindenki által tudott egyházi népekeket a búcsúvezetők intonálják¹, terjesztik, ők szabják meg sorrendjüket. Hiedelemmondák előadásakor megvan a szerepe az élményt elbeszélőnek, a hasonló történetet felidézőnek, ám a szkeptikus² közbeszólónak is. A legkitűnőbb alkotó egyéniségek a mesélők, a táncokat vezető, a faragók, a fazekasok, akik gyakran *naiv művészé* válnak. Így nevezik azokat az alkotókat, akik művészeti iskolát nem jártak, a maguk vagy környezetük kedvére, ám a hivatásos művészet eszközeivel és formanyelvét utánozva alkotnak. Legtöbbször festenek. Magyarországon a legelső volt köztük a Kassák Lajos és köre által felfedezett Bohacsek Ede (1889–1915), majd az uszódi parasztember, Benedek Péter következett (1889–1984; 1923-ban volt első kiállítása). [...]

(3) A naiv művészek első világkiállítása 1933-ban volt (Párizsban). Magyarországon 1967-től szerveződött meg a ma Kecskeméten található *Naiv Művészek Múzeuma*. Noha feltűnő tény, mégis kevesen tudják, hogy igen sok naiv festő egyszersmind amatőr költő is (köztük a legnevezetesebb a francia „vamos”, Henri Rousseau), vagy költők egyszersmind amatőr festők is (mint az angol William Blake).

(4) Amióta csak ismert, a folklór kétoldalú kapcsolatban áll a nem folklórral. Ad is: ez a *folklorizmus*, és kap is: ez a *folklorizálódás*. E két folyamat mérlege időnként változik, ám nem állíthatjuk, hogy csak a „feltörekvő” vagy „népies” korszakokban lett volna élénk. Az európai román kori művészetben már gyakori, a reneszánsz idején főként az ének és a zene, a barokk korszakában a szokások, épületek díszítése mutat ilyen kapcsolatokat.

(5) A múlt században mind a romantika, mind a klasszicizmus, sőt a realizmus is ilyen keretben fedezi fel a *monda*, *ballada*, *népmese* értékeit. A magyar irodalmi népiesség a

¹ [a] népekeket a búcsúvezetők intonálják = a búcsú egyházi szertartásán résztvevők a búcsúvezető éneklését követik

² szkeptikus = kételkedő, kételkedő

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

hagyományos irodalomtörténeti felfogás szerint Faludi Ferenctől Petőfi költészetének diadalra jutásáig terjed. Természetesen Arany János, sőt Jókai, Mikszáth, Móricz Zsigmond meg a népi írók egész sorának munkássága megérthetetlen *folklorizmusuk* pontos számbavétele nélkül. Zenénkben Liszt vagy Kodály életműve is értelmezhető ily módon.

(6) Noha mindez Európa-szerte ismert jelenség (gondoljunk csak Chagall vagy Sztravinszkij műveire), nálunk is megjelenik a folklór átvétele az avantgárd művészetben, mégpedig óriásoknál, mint Bartók Béla, Weöres Sándor, Vajda Lajos és mások. Ezt a jelenséget már *neofolklorizmusnak* szokás nevezni. Néha igazán bonyolultak egy-egy nagy művész életművében a folklórral kapcsolatos mozzanatok. Babonák bukkannak fel nemcsak Krúdy Gyula, hanem Ady Endre műveiben is, mint novelláiban és főként a *Vér és arany* (1907) babonás verseiben. József Attila neofolklorizmusa szinte kimeríthetetlenül gazdag, sokrétű. Jól ismerjük például érdeklődését a *Kalevala* és a manysi (vogul) népköltészet iránt is.

(7) Nálunk a finnugor és szibériai (meg belső-ázsiai és keleti) hagyományos költészet iránti érdeklődés immár elválaszthatatlan a *primitivizmus* jelenségeitől. Noha mi nem voltunk gyarmattartó ország, mégis évszázadok óta élénk az érdeklődésünk az indiánok, néger, India, Japán és más távoli népek iránt. Több száz kötetben adták ki magyar fordításban e népek költészetét. Tornai József, Rab Zsuzsa és mások máig is folytatják e kultúráközvetítést.

(8) Kölcsey Ferenc 1826-ban megjelent, *Nemzeti hagyományok* c. tanulmányában összekapcsolta a magyar nemzeti önazonosság-tudatot a mai szóval folklórnak nevezett jelenségek vizsgálatával. Ez nála egyszerre költői program és tudományos feladat.

(9) Ez az egybekapcsolódás azóta is jellemzi a magyar kultúrafelfogást. Noha más nemzetek is büszkéek néphagyományaikra (főként a mi délkelet-európai környezetünkben: mint mondjuk a bolgár, román, ukrán, szlovák kultúra esetében), nálunk is szinte elképzelhetetlen, hogy nemzeti kultúránk értékeinek felsorolásakor elfeledkezzünk a folklórról, illetve ennek hatásáról nemzeti kultúránkra. [...]

Forrás: *A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája*. Főszerkesztő: Sipos Lajos. Magyar Könyvklub, 2002. 465–467.

1. Voigt Vilmos szövegében kétszer is említi a kölcsönhatás tényét: Egyszóval, itt is inkább *kölcsönhatásról* beszélhetünk. [...] Persze itt is valódi *kölcsönhatásról* beszélhetünk. **A szöveg 1. és 2. bekezdése alapján lényegre törően értelmezze a kölcsönhatás fogalmát! Válaszában legalább 4 tartalmi elemre utaljon!**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Mi a különbség a *naiv* szó köznyelvi és a *naiv művészet* jelzős szerkezetbeli jelentése között? Válasza legalább egy-egy érdemi elemet tartalmazzon!

.....

.....

.....

2 pont	
---------------	--

3. A szöveg információi alapján határozza meg az alábbi két fogalmat! Válasza 2-2 érdemi elemet tartalmazzon!

A fogalom	Meghatározás
a) folklorizálódás	

2 pont	
---------------	--

A fogalom	Meghatározás
b) folklorizmus	

2 pont	
---------------	--

4. A szöveg utal a folklorizmus, neofolklorizmus, (neo)primitivizmus több európai és magyar jelenségére.

a) **Hogyan kapcsolódik az avantgárd a neofolklorizmushoz?**

.....

1 pont	
---------------	--

b) **A szövegben említett melyik irányzatra következtethetünk az afrikai maszkokat idéző Picasso-festmények vagy az *Ének a négerről, aki a városba ment* című Radnóti-alkotás alapján?**

.....

1 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c) **Miért olvastattak fel maguknak Grimm-meséket a paraszti mesemondók?**

.....

1 pont	
---------------	--

5. Adja meg az idézetek szerzőjének nevét! (A szerzők neve szerepel a szövegben is!)

a)

Úgy vélem, hogy a való nemzeti poézis eredeti szikráját a köznépi dalokban kell nyomozni; szükség tehát, hogy pórdalainkra ily céllal vessünk tekintetet.

A szerző teljes neve:

b)

Fürtös, láncos, táncos, nyalka,
aj de szép a kerek talpa!
Hova vánszorogsz vele?
Fordulj a szép lány fele!
Brumma, brumma, brummadza.

A szerző teljes neve:

c)

Hiába, a népköltészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá! Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék, s ez a század főladata.

A szerző teljes neve:

d)

Bibor-palástban jött Keletről
A rímek ősi hajnalán.
Jött boros kedvvel, paripásan,
Zeneszerszámmal, dalosan
És mellém ült le ős Kaján.

A szerző teljes neve:

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Milyen folklorisztikus motívumokra ismer az alábbi szövegekben? Részletenként 2-2 motívumot nevezzen meg!

a)

Három vad paripa lángot fű, tüzet hány:

Ha megüli Rózsa, úgy övé lesz a lyány;

De ha meg nem bírja ülni és nyargalni,

Kegyetlen halállal kell neki meghalni! Arany János: *Rózsa és Ibolya* (részlet)

—

—

2 pont	
---------------	--

b)

A palóc nép babonás, szereti a misztériumokat, hisz az ördögben és a rémlátomásokban. Egy sötét holló röpdös fölötte: a végzet. Szárnya suhogását találgatja. Titkos, homályos köd veszi körül, s hova el nem lát a szem, benépesíti a helyeket árnyakkal, borzalmas, csodálatos dolgokkal. Fantasztikus népmesék elhullatott morzsáit összegyűrja, s azok hitté keményednek lelkében.

Mikszáth Kálmán: *Galandáné asszonyom* (részlet)

—

—

2 pont	
---------------	--

c)

Szegényember sose kér kalácsot,

Szegényember sose kap kalácsot.

Kis kenyérrel, nagyon feketével,

Fehér lelkét őrzi feketével.

József Attila: *Szegényember szeretője* (részlet)

—

—

2 pont	
---------------	--

10. Igaz vagy hamis? A szöveg információi és ismeretei alapján karikázza be a megfelelő betűjelet!

Kassák Lajos és köre elzárkózott a folklórtól.	I	H
Kölcsey Ferenc is írt népies dalokat.	I	H
Petőfi Sándor népiessége a <i>Felhők</i> -ciklusban teljesedett ki.	I	H
Arany János a magyar őseposztról írt tanulmányt.	I	H

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

11. Adja meg az alábbi alkotások műfaját!

A művek címe	Az alkotások műfaja
<i>Csolnakon; Elindultam szép hazámból; Reszket a bokor, mert...</i>	
A művek címe	Az alkotások műfaja
<i>Júlia szép leány; Kádár Kata; Molnár Anna</i>	

2 pont

40 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Füst Milán költői beszédmódja a modern és az archaizáló poétikai eljárások ütköztetésére épül. Mutassa be ennek az ellenpontoszó megnyilatkozásnak az érvényesülését az alábbi alkotásban, különös tekintettel a hangnem és a versforma sajátosságaira!

Füst Milán:

„Ha csontjaimat meg kellett adni”

(Arany)

Vad iramban fut e vad fogat.
És mintha biztos célba vinne, jó földel felé:
Befut az aggság, kórság, a foghíjasság öveibe
S majd a nemlét boldog őslakói közt megáll.
Nem baj, nem sirok. – Oh fussatok hát vad lovak
S úgy száguldjatok vélem, hogy az emberek erdeje zúgjon,
Se lássak, se halljak. Csupa vadság legyen a szívem, mint a vadászé,
Ki ölni megy el, nem fél, – nem tekint fenn a Teremtőt,
Nem lesi arcát, borus-e s hogy mint itél, mikor kirepül majd ama golyó?...
De így szól: ez a rend! – Meg kell hoznom az áldozatot, meg kell halnom,
Ki voltam éhes, mint a kígyók,
Lusta, mint a krokodilus
S pusztító kedvű, mint az apokalipszis* sárga lovasa
S a mohóság vad feltjai mozdultak meg a szememben.
Hát ennen balsorsodat siratod?
Tekintsd az ég madarát, ki segít annak, ha sikolt?
Vedd a tölgyet, az órjást, mikor nyögve török el a viharban,
Tekintsd a borjat, amely még szopna s a hídra viszik
És minden egyebet, ami szomorún megy nem áhitott célja felé...
S a vijjogó keselyűkről ird majd meg végül is himnuszodat e világon s arról,
Hogy szebbnek ítéltetett a tört szem itt, mint a ragyogó.

Forrás: *Füst Milán összes versei*. Magvető, 1972. 32.

*apokalipszis: Szent János apostolnak tulajdonított kinyilatkoztató, jóslatszerű írás az Újszövetségben; a végítéletéről szóló látomás.

